

**איבוד ראייה ועיוורון
בזקנה
אתגרים ופתרונות**

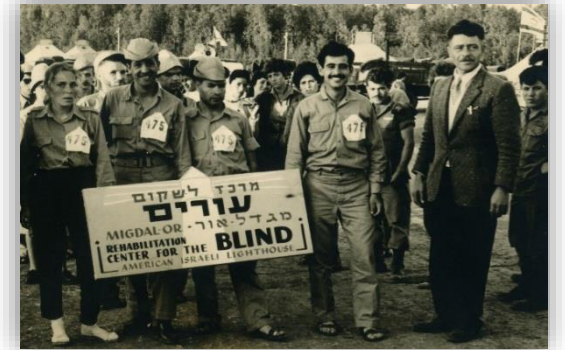
מגדל אור - נעים להכיר

מרכז מגדל אור הוא מרכז רב שירותי, בפריסה ארצית, הפועל למעלה מ-60 שנה ומעניק שירותים לאנשים עם עיוורון או לקות ראייה ולאנשים המעורבים בחייהם.

המרכז מהווה חלק מפעילותה של עמותת יעדים לצפון מיסודה של קרן רש"י.

מרכז השירותים הייחודי נהנים מדי שנה מעל ל-5,000 אנשים בכל הגילאים ומכל רחבי הארץ עם עיוורון או לקות ראייה (עם או ללא תעודת עיוור), והאנשים המעורבים בחייהם: בני משפחה, נותני שירות, ארגונים וכ-2,000 אנשי מקצוע.

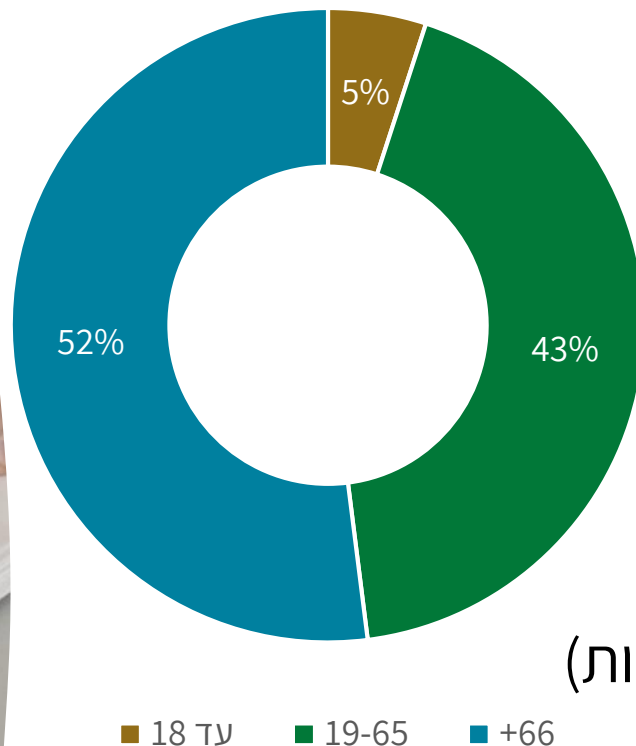
עיקר השירותים ניתנים במימון משרד הרווחה והשירותים החברתיים – מנהל המוגבלויות, המוסד לביטוח לאומי, משרד הביטחון ומשרד הכלכלה והתעשייה.

**לאפשר לכל אדם עם עיוורון או
לקות ראייה לממש את
מלוא הפוטנציאל הגלום בו כאדם.**

פילוח לפי גיל

כ-23,000 נושאי תעודת עיוור – נכון לינואר 2022

כ-100,000 אנשים עם לקות ראייה (עפ"י הלמ"ס)

כ-500,000 אנשים המעורבים בחייהם
(בני משפחה, אנשי מקצוע, נותני שירות)

*** מתוכם 10% עם עיוורון מוחלט.
1,600 מתווספים מדי שנה.**

קריטריונים לזכאות בתעודת עיוור

משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים
חוסן חברתי לישראל

תעודת עיוור

מקנה שירותי שיקום, הטבות ופטורים שונים הניתנים ע"י רשויות, ארגונים ומשרדי ממשלה כולל סבסוד עזרים.

3 קריטריונים לקבלת תעודת עיוור במדינת ישראל

עיוורון מוחלט

חדות ראייה

שדה ראייה

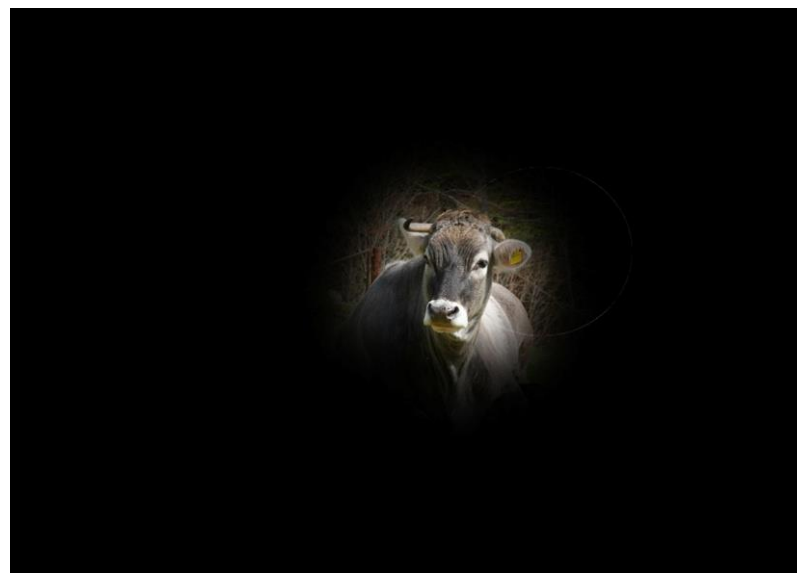
חדות ראייה לקויה

חדות ראייה שאינה עולה על 3/60, עם תיקון אופטי בעין הטובה

שדה ראייה לקוי

ו/או שדה ראייה שאינו עולה על 20 מעלות, עם תיקון
אופטי ובעין הטובה.

מתנדבים
על שהצטרפתם
צרה תחשפו לעולם
תכם החשובה. נ

עיוורון מלא מול לקות ראייה

אדם עם שרידי ראייה

לעיתים יכול לתפקד בעזרת הראייה.
לעיתים מתפקד בעזרת ראייה + טכניקות
ייעודיות + שימוש בטכנולוגיה מסייעת.
לעיתים אין שרידי ראייה תפקודיים.

מצב לא בהיר לעתים לעצמו ולסובבים.
מתעתע.

פחד מהידרדרות הראייה- חוסר וודאות,
לעיתים הסתרת המגבלה תוך סיכון עצמי.

זהה

אדם עם עיוורון מוחלט

נזקק לתפקוד בטכניקות ייעודיות
ושימוש בחושים אחרים.

מצב בהיר לעצמו ולסובבים

אין חשש מהידרדרות הראייה.
לעיתים הסתרת המגבלה ע"י
הסתגרות.

סוגיות של: תחושת מסוגלות וערך
עצמי, תלות מול עצמאות.
לעיתים חוסר קבלת המגבלה.

קריטריון

תפקוד

בהירות

היבטים
רגשיים

עיוורון מלידה מול איבוד ראייה

התעוורות

עיוורון מלידה

קריטריון

ישנם

העדר למידה מחיקוי
ראייה כחוש מתכלל

מושגים

צורך ללמד להפיק מידע: קלט, עיבוד, פלט

צורך ללמד בינקות - בסיס להתפתחות
תקינה לתקשורת, לתפקודי יום יום,

שימוש בחושים

תהליך רגשי של אובדן-אבל .

אין קנ"מ להשוואה.
לעיתים משבר בגיל ההתבגרות

היבטים רגשיים -
קבלת המגבלה

שינוי תפקידים

אובדן החלום בלידה, הגנת יתר,
עיסוק בשיקום

מערכת
משפחתית

רמזים תפקודיים לבעיות ראייה

האדם מדווח

- ראייה כפולה/מעוותת/חלקית של פריט.
- ראיית כתמים/ זבובים/ הילה סביב מקור האור.
- סנוור רב וקושי להסתגל במעבר מאור לחושך והפוך.
- קשיים תפקודיים כמו: קושי להסתדר בלילה, לאתר פריטים, לקרוא.
- עייפות רבה לאחר פעילות הדורשת ראייה כמו קריאה, עבודת יד ועוד.
- כאבים בתוך/ באזור העין, סחרחורת וחוסר יציבות.

את/ה מבחין

- התקלות בפריטים במרחב
- הימנעות מפעילות שדורשות ריכוז חזותי גדול.
- הימנעות מיציאה מהמרחב הביתי והמוכר
- פספוס של מחוות גוף – לחיצת יד, מגע
- הטיית הראש כדי להתמקד באדם, חפץ או פעילות.
- מרחב ביתי לא רגיל, לא מסודר, עצמים פזורים במרחב, חוסר ניקיון
- התקרבות לעצמים, ביצוע פעולות
- חוסר שליטה פתאומי באחת העיניים או בשתיהן, מצמוץ רב, שפשוף העיניים.
- כמות רבה של דמעות או הפרשות מהעיניים, שינוי בצבע העין.

אבדנים בזקנה

- אובדנים גופניים: תנועה, קואורדינציה, קשיים במוטוריקה העדינה והגסה, ירידה בחדות החושים: שמיעה, מישוש.

- אובדנים קוגניטיביים: דמנציה או ירידה בזיכרון.

- אובדן מקורות תמיכה: בן זוג וחברים.

- אובדן כלכלי עקב פרישה מעבודה.

- קשיים עקב מעבר דירה – בית אבות/דיור מוגן.

השלכות של האבדנים על התפקוד

- לאובדנים השפעה על **הצורך** ללמוד לתפקד באופן עצמאי בתחומי התפקוד השונים.
- לאובדנים השפעה על **היכולת** ללמוד לתפקד באופן עצמאי בתחומי התפקוד השונים.
- האובדנים משפיעים על התפקוד של אנשים שנולדו עם לקות בראייה או שלקו בראייה בזקנה.
- האובדנים משפיעים על התפקוד של אנשים עם עיוורון מלא ועל אנשים עם ירידה משמעותית בראייה ועדיין יש להם שרידי ראייה.

מהשלכות תפקודיות להשלכות רגשיות

מה עושים
עם
השינוי/חוסר
האונים?

איך? מה?
למה?
אבל !!

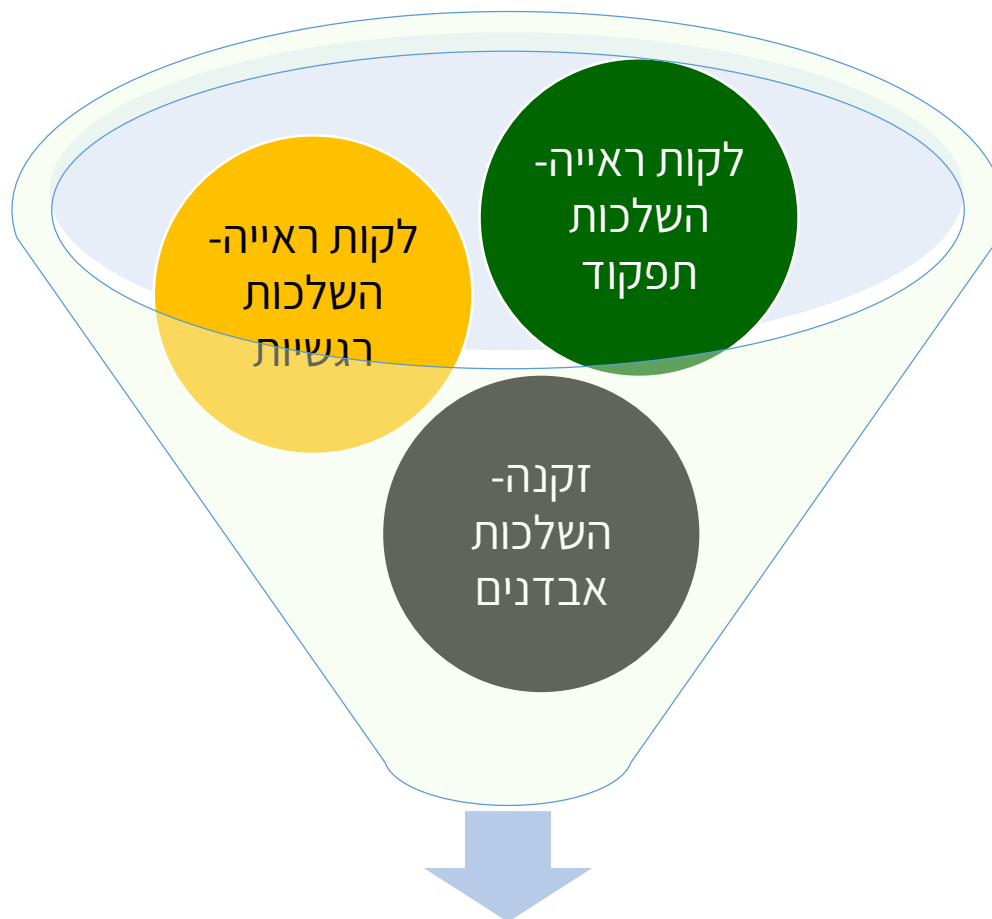
מה אני
שווה?

ניפוז החלום

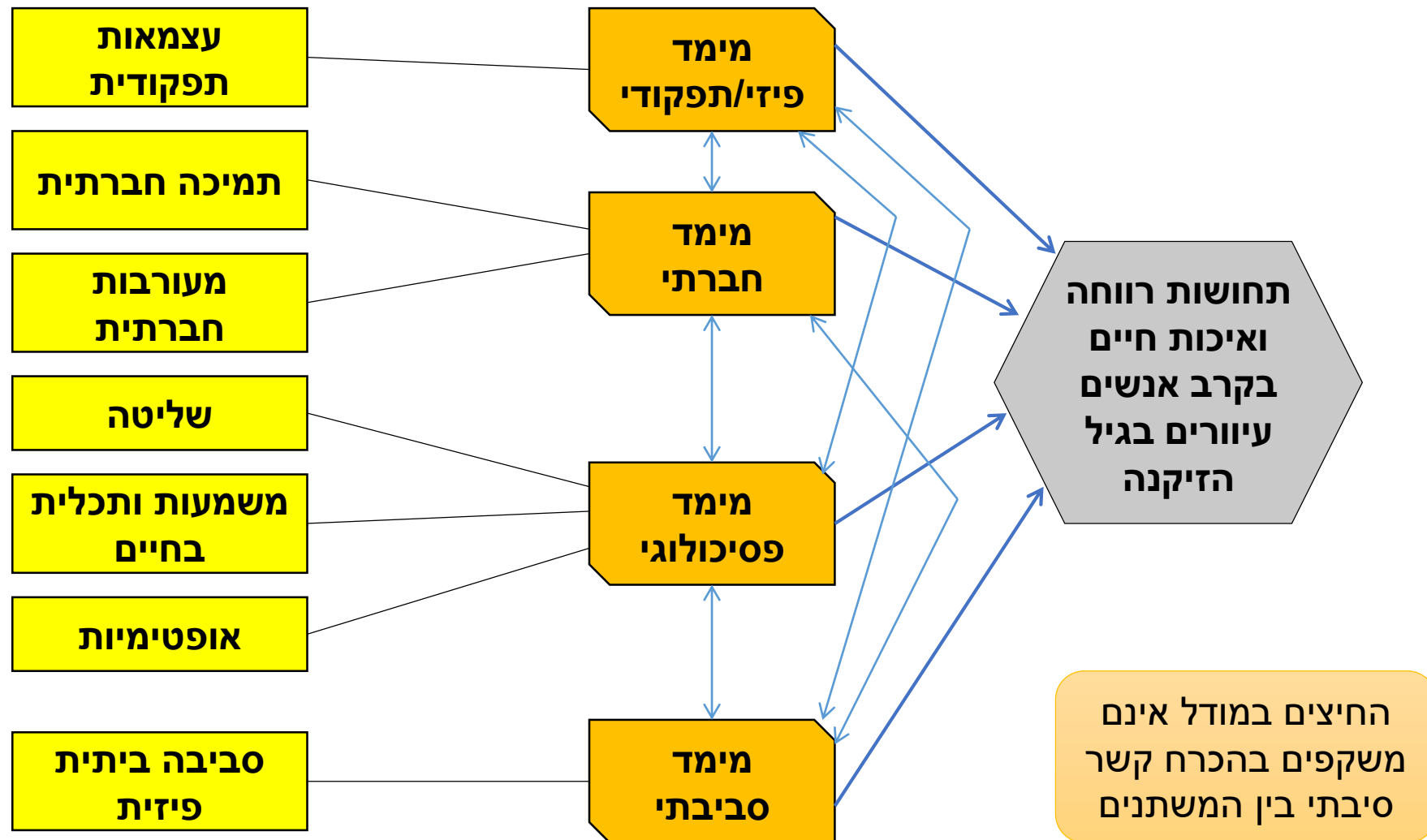
האם יכול
לסמוך על
עצמי/עזרה?

השלכות אפשריות על ניצולי שואה

העלאת תחושות עבר והעצמת תחושות של: תלות מול עצמאות, דיכאון, חוסר אונים, חרדות לעתיד
השפעה על תחושת רווחה ואיכות חיים

המחקר של לירן רפאלי

**לקות ראייה –
איך זה נראה ?**

ראייה עם ניוון מקולרי גילי (נמ"ג) AMD פגיעה במקולה

לרישום מקוון

מעבר לאתר

SCE

8-13.5.2022

ברוכים הבאים לשבוע הפתוח

מלאו את הפרטים ונחזיר בשבוע הפתוח

* שם מלא

תעודת זהות

* טלפון

גלאוקומה – לחץ תוך עיני

רטיניטיס פיגמנטוזה
14% מכלל בעלי ת"ע

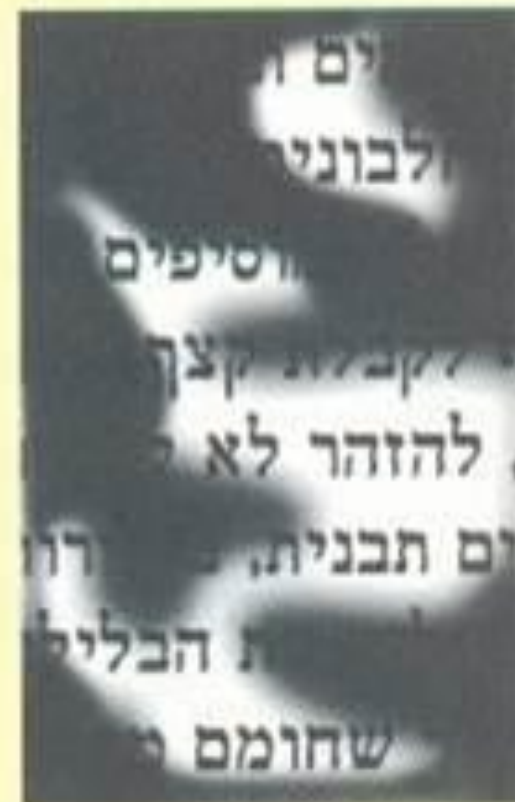
13.5.2022

ברוכים הבאים לשבוע הפתוח

ישנן את הפרטים ונתחיל בשבוע הפתוח

סכרת

סניבר דאמר

8-13.5
שבוע פתוח

מלאו את הפרטים ונתחיל בשבוע הפתוח

* שם מלא

* תעודת זהות

* טלפון

* מסלול לימודים

* דוא"ר

* שדה חובה

* שדה חובה

הנני מאשר/ת דיווח אודי עם מידע נוסף, ואני/ת מאשר/ת להאגף לקבל מידע בתחום הלימודים באמצעות דוא"ר או מסרון

היכן ברצונך ללמוד?

באר שבע

אשדוד

ראייה עם קטארקט/חדות ראייה ירודה

יחסיים תגיד לא
האלימים בדעיה
שכלי יחסיים אי
חלקלק קצח יצח
לחיד לא לשכח
יש חבנית בידות
אליה את חליל
גיד שחיתם כרא

מלא שאלה אמות מסוג תלמיד בעברית ומתחיל

השאלה מיועדת לתלמידי תיכון בלבד. מילוי השאלה הוא חובה. ניתן להשלים את השאלה באמצעות הטלפון.

היבן את המצאתך ללמוד?

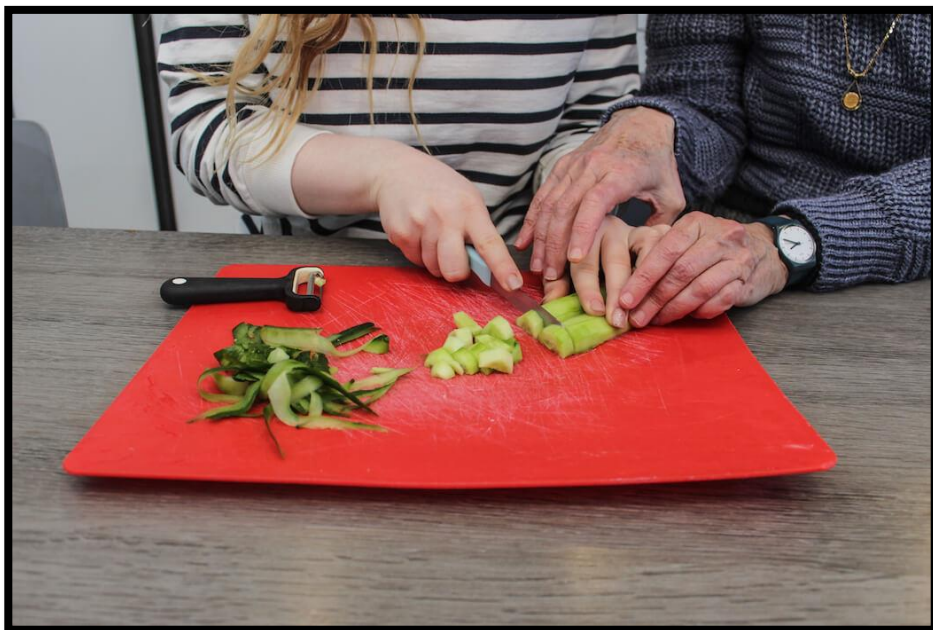
כן, אני רוצה להשתתף

לא, אני לא רוצה

פתרונות ומענים

עקרונות

**נגישות סביבה ושירות לחיזוק סביבתו של
האדם עם לקות ראייה או עיוורון**

תקשורת בין אישית

מגע וליווי פיסי

תיווך מילולי

תקשורת מילולית ושיח

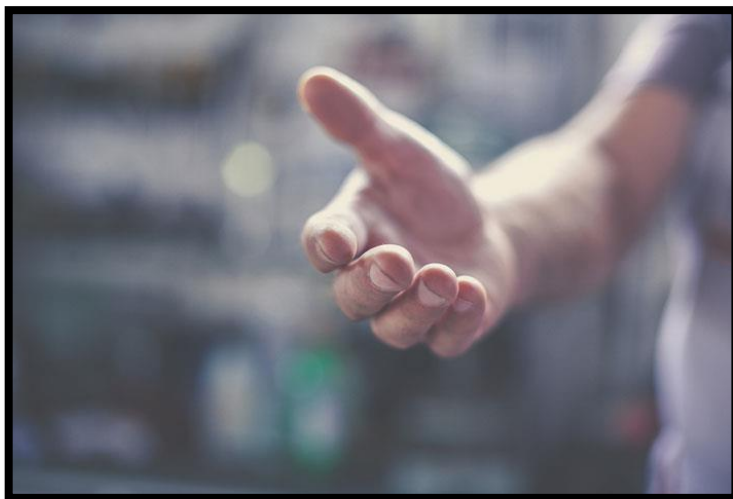
1 -תקשורת בין אישית ושיח

- הקפדה על סביבה שקטה שמקלה על שימוש בחוש השמיעה
- הצגה עצמית ברורה מול האדם
- להימנע משימוש בביטויים לא ברורים - כמו "שם", "כאן", "את זה"

- שימוש בהנחיות מילוליות והגדרות מדויקות ומוכרות - הגדר כיוונים ביחס לגוף האדם ולעצמים

1 תקשורת בין אישית ושיח

- להימנע ממחוות גוף - הושטת יד, הצבעה ו/או הכוונה
- יידוע האדם במקרה של שינוי בסביבה – התרחקות פיסיית, שינוי מיקום ציוד
- תיווך מילולי – נסה להקל על יכולת הזיהוי, תווך כל פעולה וסביבה

**תיווך מילולי –
מה המשמעות ? כיצד ?**

"תיאור הסביבה בעזרת תקשורת מילולית"

תקשורת פיסית וניידות

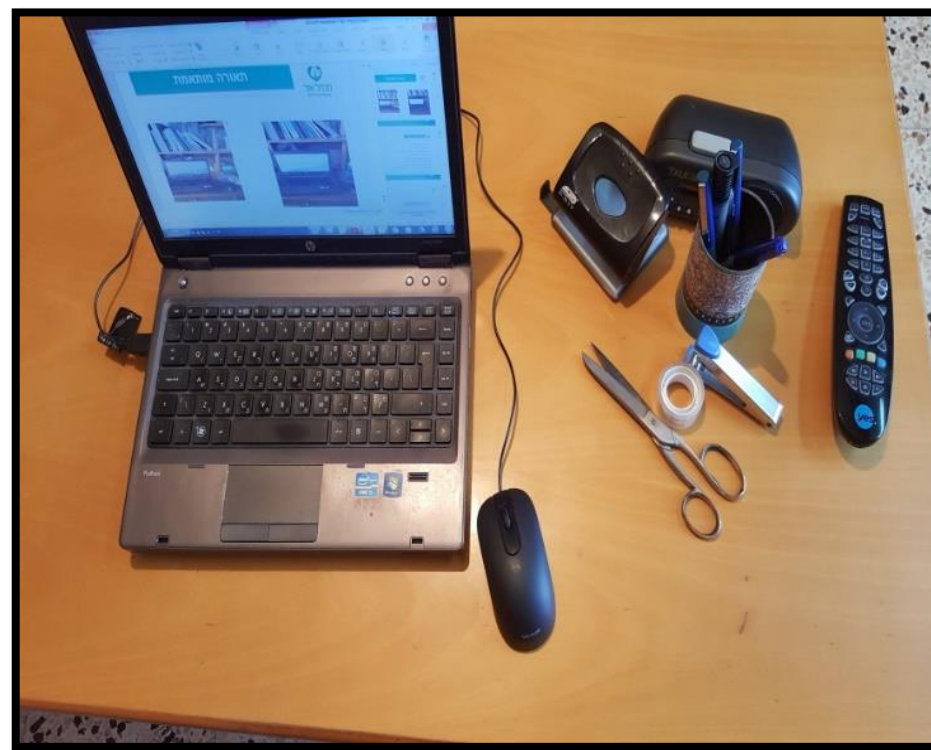
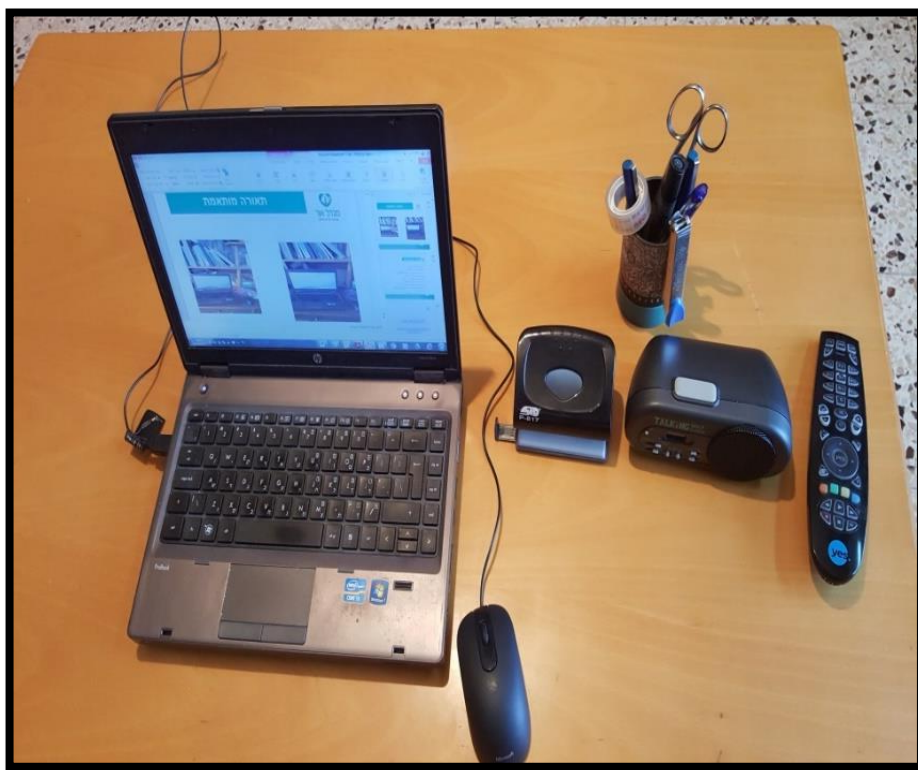

- אם רצונך לסייע לאדם מגע - וודא כי עזרה נחוצה
- תווך ויידע בטרם אתה נוגע בגופו או בצידו
- עמוד בצד שבו האדם יכול לראות אותך ומעשיך במינימום מאמץ.

- ניידות - ליווי והושבה נכונה בעזרת מגע והכוונה
- יידע אדם אם אתה מתרחק ממנו, אל תשאיר אותו "לדבר אל עצמו"

עקרון הקביעות
שמירה על סביבה קבועה ככל שניתן
לחיזוק ניידות וקבלת שירות עצמאית ובטוחה

קביעות בסביבה בנויה

- ✓ מיקום הרהיטים והחפצים במקומות קבועים
- ✓ סידור שולחן וישיבה קבוע
- ✓ מיקום אוכל בצלחת/מגש
- ✓ מסדרונות ומעברים ללא מכשולים ופנויים
- ✓ שילוט – מיקום וצורה

קביעות באופי ומבנה סימנים

מרקם, צורה וגודל - הקפדה על שימוש
בקופסאות או עזרי אחסון בעלי סימן או מבנה
קבוע

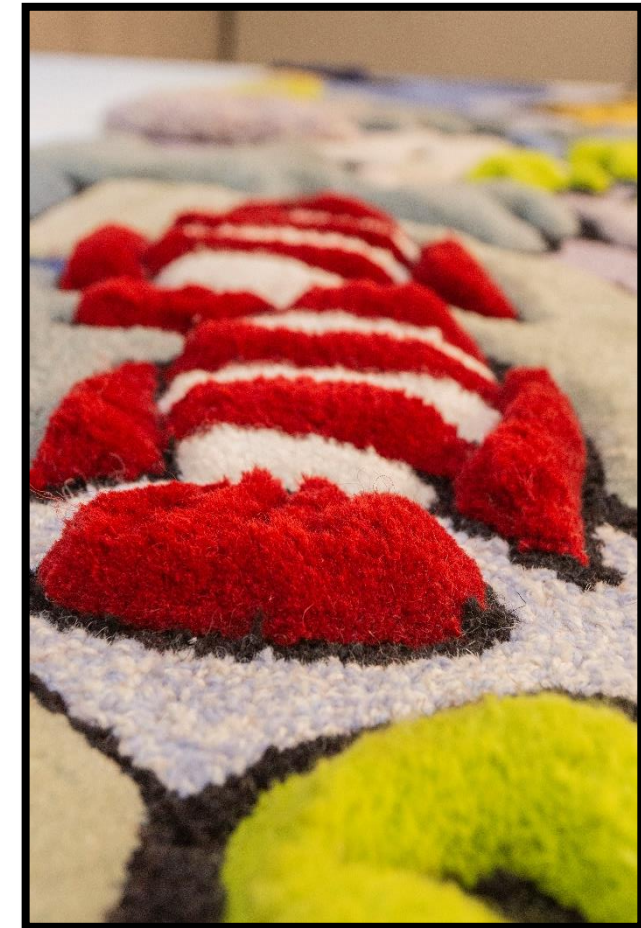
ניגודיות - contrast

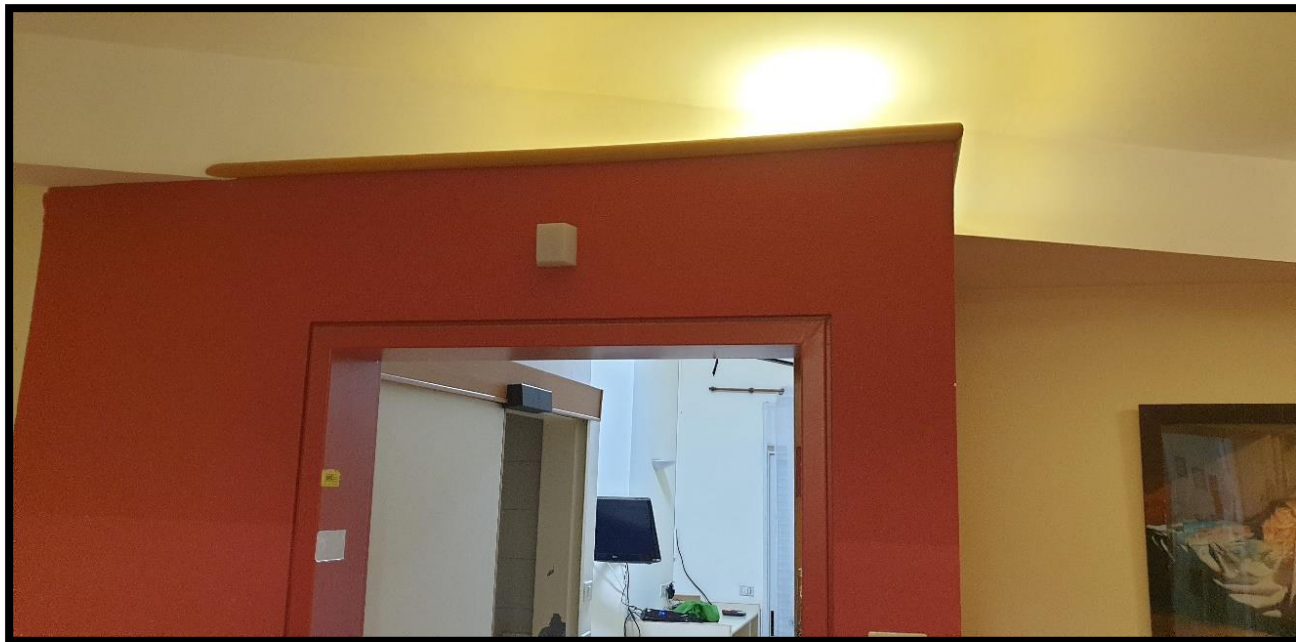
ניגודיות בתחושה :

שימוש בחפצים וסימנים בעלי מרקם וגודל שונה

סימון פריטים עם חומר מישושי אשר מאפשר זיהוי "תחושתי"

תאורה והצללה

**הקפדה על תאורה בהירה, ממוקדת ולא מסנוורת או
עמומה**

לעיתים מומלצת תאורה מתכוונת

מיקום עמדות שירות, דלפקים ללא מקור אור בגבם

שימוש בפתרונות הצללה תריסים ווילונות לפי צורך

2

טכנולוגיה מסייעת ונגישות דיגיטלית

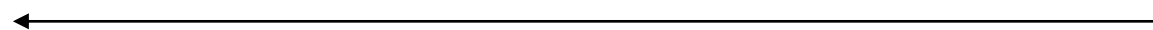
כל פריט, פיסת ציוד או מערכת מוצר, בין שנרכשו מסחרית, שונה או מותאמת אישית, המשמשת

להגברת, תחזוקה או שיפור יכולות תפקודיות של אנשים עם מוגבלויות.

טכנולוגיית high

טכנולוגיית low

תמיכה

מיומנויות שימוש -
הדרכה

מחייב התאמה למשתמש -
רמת שרידי ראייה/תפקוד

מבוסס עקרונות נגישות:
קונטרסט צבע ותחושה, הגדלה וקירוב
תמונה, חיווי קולי

טכנולוגיית slow

פנאי

ניידות

עזרי מטבח

טיפול עצמי

קריאה עם ראייה ירודה

תקשורת

מגדל אור – פירוט התחומים

רגשי

✓ טיפול רגשי, פרטני וקבוצתי

חברתי

- ✓ מועדונים חברתיים
- ✓ תג"ל
- ✓ קבוצת מטיילי מגדל אור
- ✓ קבוצת רכיבה על אופני טנדם
- ✓ חברותא – תכנית חברתית מקוונת

תעסוקתי

- ✓ שירותי אבחון תעסוקתי
- ✓ הכשרות והשמות בשוק הפתוח
- ✓ ליווי לצה"ל
- ✓ מתנדבים מקריאים
- ✓ ליווי לתעסוקה לבני נוער
- ✓ מאגר השאלה למעסיקים
- ✓ מפעל מקדם

תפקודי

- ✓ הדרכה שיקומית – אימון לעצמאות
- ✓ מכונים לראייה ירודה

4 התחומים נכללים בשירותים הבאים:

מכינות מגדל אור

טכנולוגיה

- ✓ מוקד חדשנות
- ✓ מוקד תמיכה טכנולוגי
- ✓ גישות דיגיטליות

הפצת ידע

- ✓ מרכז הדרכה
- ✓ מרכז ידע מקוון
- ✓ ייעוץ נגישות השירות

הדרכה שיקומית – אימון לעצמאות תפקודית

מורה שיקומית מלמדת
צעירה עם לקות ראייה
טכניקות עבודה במטבח –
כולל חיתוך בסכין

המטרה: קידום התפקוד העצמאי ושיפור תחושת מסוגלות.

הדרך: הקניית טכניקות ואסטרטגיות לתפקוד עצמאי ושיפור תחושת מסוגלות.

- ניידות והתמצאות
- מיומנויות חיי יום יום
- טכנולוגיה- טלפונים חכמים ומחשבים
- הדרכת הורים עם עיוורון
- גיל רך- הדרכת הורים וצוותים מקצועיים
- תקשורת (ברייל, קריאה כתיבה, זיהוי כסף, שימוש בשעונים)
- פעילויות פנאי
- הערכות לשעת חירום

השירות מיועד לאנשים עם עיוורון או לקות ראייה המתמודדים עם קשיים תפקודיים בשל המגבלה.
אין חובת זכאות לתעודת עיוור.
ההדרכה מתבצעת בסביבת חייו של מקבל השירות: בית, מקום עבודה, מסגרת לימודים ופנאי.

מחקר של האגודה לבריאות הציבור משנת 2017, מצביע על השפעה חיובית מובהקת של שירותי ההדרכה השיקומית/תפקוד עצמאי, שמתבטאת בשיפור משמעותי במדדים התפקודיים, בתפישת איכות החיים ובשביעות רצון גבוהה מהשירות ומרמתן המקצועית של המורות השיקומיות.

הדרכה שיקומית - תהליך קבלת השירות

עו"ס ברשות המקומית
העו"ס מעביר הפניה והשמה לקבלת הדרכה מול מגדל אור

קשר מול עו"ס
הרשות
המקומית

- קליטת הפנייה בתחום הדרכה שיקומית
- חלוקת ההפניות למורים במחוז
- תיאום טלפוני ראשוני

קליטת פנייה
והערכות

היכרות: אינטייק, הערכת התפקוד וגיבוש תכנית התערבות בשיתוף מקבל השירות
יישום: תהליך ההתערבות ועבודה בשיתוף ממשקים
פרידה: סיום ההתערבות

תהליך מול
מקבל השירות

מכונים לראייה ירודה

המטרה: ניצול מקסימלי של שרידי הראייה הקיימים.

הדרך: אבחון, התאמת עזרים אופטיים וטכנולוגיה מסייעת, אימון ותרגול השימוש בהם וכן השאלתם לתקופת התנסות.

המכונים מספקים גם תמיכה רגשית לעיבוד המגבלה, לאדם ולמשפחתו.

92% ממקבלי השירות במכון ציינו בסקר פנימי כי הצוות המטפל היה מקצועי, **95%** ציינו כי הצידוד שקיבלו היה איכותי וטוב, **59%** ציינו כי בעקבות השירות שקיבלו במכון הבינו כי ניתן לחיות חיים טובים – גם עם מגבלת הראייה.

בובות שנתפרו ע"י רותי, לאחר שהותאמו לה עזרי ראייה שבאמצעותם חזרה לתפור את הבובות ולעסוק במה שהיא אוהבת.

מכונים לראייה ירודה – למי מיועד השירות?

בעלי תעודת עיוור/לקוי ראייה בכל הגילאים

בעלי שדה ראייה מצומצם

בעלי חדות ראייה 3/12 בעין הטובה עם תיקון

מתמודדים עם קשיים תפקודיים סביב מצב הראייה

מי שלא קיבל מענה מאופטיקה רגילה

לקבלת השירות ניתן לפנות ישירות למכון ולקבוע תור.

מכונים לראייה ירודה – כיצד זה מתבצע?

לפעמים העזרים הקטנים ביותר, כגון זכוכית מגדלת עם תאורה, יכולים לעשות הבדל גדול ולאפשר לחזור לקרוא.

« אבחון והערכה אופטיים באמצעות אופטומטריסט מומחה בראייה ירודה

« התאמת מכשירים ועזרים לשיפור הראייה באמצעות אופטומטריסט

« אימון ותרגול בשימוש בעזרים באמצעות מאמן/ת אביזרי ראייה

« השאלת עזרים לתרגול ולשימוש בבית הלקוח (כל מסגרת וזמני ההשאלה שלה)

« תמיכה רגשית אישית וקבוצתית לעיבוד המגבלה, לאדם ולמשפחתו

« מתן ייעוץ ומידע ע"י צוות רב מקצועי, אודות שירותים הניתנים בקהילה ותיווך לגופים המסייעים במיצוי זכויות

התחום החברתי

המטרה: פיתוח והרחבה של תוכן חברתי נגיש ומותאם, כמקדם עצמאות ותחושת מסוגלות עצמית הן בקבוצות השווים, הן בקבוצות מעורבות והן בקהילה.

הדרך:

- חברותא- תכנית חברתית מקוונת
- קבוצת מטיילי מגדל אור
- קבוצת רכיבה על אופני טנדם – מגדל אור
- המועדון החברתי "בבית התרבות לעיוור" בבאר שבע:
מועדון חברתי לגילאי 59+ הפועל בשעות הבוקר
מועדון חברתי לצעירים 18+ הפועל בשעות הערב
מועדון חברתי לילדים בגילאי ביס יסודי
מועדון חברתי לבני נוער

קבוצת מטיילי מגדל
אור בשביל ישראל

קבוצת רכיבה
על אופני טנדם

התחום הרגשי

המטרה: תחושת רווחה של אנשים עם לקות ראייה, עיבוד המגבלה, קבלת כלים לשיפור התפקוד והגברת העצמאות.

הדרך:

טיפול פרטני וקבוצתי, באופן פרונטלי או מקוון.

השירות ניתן ע"י מטפלים - פסיכולוגים, פסיכותרפיסטים מוסמכים ומטפלי cbt, מומחים במתן טיפול לאנשים עם לקות ראייה או עיוורון, שיכולים לתת מענה הן לאנשים עם לקות ראייה והן לבני משפחותיהם.

המטרות של הטיפול משתנות ממטופל למטופל, אך בדרך כלל יכולות לכלול נושאים כגון:
עיבוד המגבלה | מתן כלים להתמודדות | קידום תהליכים שיקומיים

מוקד תמיכה טלפוני

המטרה: תמיכה טלפונית מותאמת לאנשים עם לקות ראייה או עיוורון ולמעסיקיהם, הניתנת ע"י מומחי טכנולוגיה מסייעת עם לקות ראייה או עיוורון.

הדרך:

- תמיכה בשימוש מחשבים, טאבלטים וטלפונים סלולריים.
- תמיכה בגלישה באתרי אינטרנט, אפליקציות סלולר, מערכות הפעלה ואופיס.
- תמיכה בשימוש בצידוד וטכנולוגיה מסייעת לאנשים עם עיוורון או לקות ראייה.
- **לקבלת תמיכה חייגו כוכבית 9366**

84% ממשתמשי המוקד ציינו, כי המוקד מקדם את איכות החיים של אנשים עם לקויות ראייה בישראל, וכ- **70%** מהפונים ציינו כי הוא תרם במידה רבה לשיפור איכות הביצועים שלהם בעבודה.

**זוכה פרס Zero Project העולמי,
פרס שמחה לוסטיג ופרס "קרן אור"
של משרד הרווחה לשנת 2017.**

המטרה: חיזוק יכולת מתן שירות וליווי לציבור עם עיוורון או לקות ראייה.

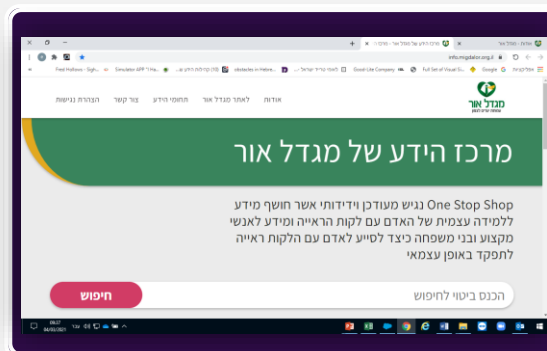
הדרך:

מרכז הדרכה - פיתוח והנחיית מפגשי מידע פרונטליים או מקוונים (webinar)
לקהילה המקצועית, בני משפחה, נותני שירות וציבור עם מגבלות ראייה

הרצאות, ימי עיון, סדנאות חווייתיות
ע"פ תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), תשע"ג-2013

מרכז ידע מקוון
מידע כתוב, סרטונים, מפגשים מקוונים מתועדים
info.migdalar.org.il

יעוץ לנגישות שירות
הדרכה, בדיקות ומתן מענה עם מומחיות בעיוורון ולקויות ראייה.

המלצה לשירות ייעודי תוך הבחנה מבדלת

מה היא ?

בדיקה האם הקשיים התפקודיים של האדם, נובעים מלקות הראייה או מלקויות
אחרות שמחייבות התייחסות אחרת או שונה מצד איש המקצוע המלווה

איך מתבצעת ?

ע"י תצפית וניתוח התפקוד של האדם ע"י איש המקצוע

כדי לנתח נשאל 2 שאלות מרכזיות:

1. השוואה לאחרים: האם תפקודו של האדם שונה מתפקודם של מקבלי

שירות אחרים במצב קוגניטיבי, רגשי, מוטיבציוני ללא מגבלת ראייה ?

2. השוואה לעצמו טרם הירידה בראייה: האם תפקודו הנוכחי שונה

מתפקודו כשראה?

כן

סביר שהקושי התפקודי נובע מהתמודדות
עם מצב ראייה ומחייב התייחסות מותאמת מאיש
המקצוע במסגרת ומאנשי מקצוע מומחים, ע"פ
צורך

לא

סביר שהקושי התפקודי
אינו נובע מלקות הראייה או העיוורון

תודה!

בקרו אותנו באתר:
www.migdolor.org.il

